

KOSMOS

CZASOPISMO

POLSKIEGO TOW. PRZYRODNIKÓW IMIENIA KOPERNIKA

WYCHODZĄCE POD REDAKCYĄ

Prof. Br. Radziszewskiego

przy współudziale Komitetu Redakcyjnego, złożonego z pp. L. Dzierżickiego,
E. Godlewskiego, H. Kadyiego, J. Niedźwiedzkiego i A. Witkowskiego.

ROK SIĘDMNASTY

(Z licznymi rysunkami w tekście).

WE LWOWIE 1892.

NAKŁADEM POLSKIEGO TOWARZYSTWA PRZYRODNIKÓW IM. KOPERNIKA.

NA SKŁADZIE W KSIĘGARNI GUBRYNOWICZA & SCMIDTA.

Z I. Związkowej Drukarni we Lwowie.

Zapiski paleobotaniczne.

Zebrał

M. RACIBORSKI.

W ciągu roku bieżącego przedsiębrałem dla uzupełnienia mych badań flor kopalnych Polski szereg wycieczek i poszukiwań muzealnych. Nasunęły się przy tej sposobności dość liczne szczegóły, dotychczas zupełnie nieznanne. Nie wiem, jak rychło będę miał sposobność ogłoszenia ich w całości, zanim to jednak nastąpi, może być dla pracujących na tym polu pożądanem podanie choćby krótkich notatek o bardziej interesujących odkryciach.

II Najstarszy znany wątrobiec.

Do ostatnich lat uchodziły za najstarsze ze znanych te dwa gatunki marszancyi, które znamy z paleoceńskich trawertynów z Sézanne. Przed 4 laty opisałem o wiele starszy, bo jurasowy wątrobowiec z glin ogniotrwałych Grojca pod Krakowem pod nazwą *Palaeohepatica Rostafiński* nov. gen. et sp. (Raciborski, O obecnym stanie mych badań etc. str. 6—8). Obecnie pragnę opisać jeszcze dawniejszy, dotychczas nieznaną gatunek, który wynalazłem w muzeum geologicznem we Wrocławiu.

Kilka okazów, zebranych przez F. Roemera, ma następującą, ręką F. Roemera pisaną, etykietę „*Thaumatopteris Münsteri*

β longissima Goepp. vergl. Goepp. Gattungen foss. Pfl. Tab. 3., Fig. 1. Ellguth bei Woischnik, Keuper. Bei Roemer. Ob. Schl. p. 182 nicht aufgeföhrt, weil damals noch nicht beobachtet. F. R. 1869“.

Skala, w której rośliny są zachowane, jest słodkowodnym wapiennym trawertynem krystalicznym, bardzo podobnym do trawertynów permokarbońskich z Karniowic.

Bardzo pospolicie znajduje się w nich piękna paproć *Clathropteris* cfr. *platyphylla* Br. Geologowie szląscy (Roemer, Gürich) uważają wapienie z Ligoty pod Woźnikami za średni keuper, o ile jednak wiem, oznaczenie to nie zupełnie jest pewne, i możemy mieć tu do czynienia z trawertynami retyckimi, osadzonemi wśród ilów średniokeuprowych.

Jeden z okazów tego wapienia jest cały wypełniony dychotomicznie rozwidlonemi, znakomicie zachowanemi plechami wątrobowca, bardzo podobnego do żyjącej obecnie *Marchantia nepalensis* Lindl. Plecha jest dokładnie równowąska, 4·5—5 mm szeroka, bilateralnie zbudowana, o brzegach lekko zagiętych, o znacznem podłużnem zgrubieniu w środku plechy, czyli t. zw. nerwie. Plecha rozwidła się bardzo gęsto, pod kątem 82—90°, jej odnogi są zaledwo 11—14 mm długie. O nerwach drugorzędnych nie ma mowy, pewne ślady na nerwie środkowym zdradzają istnienie rhizoidów.

Bardzo podobnie wygląda skamieniała *Marchantia polymorpha* L., jaką zbierałem w aluwialnych trawertynach doliny Dubia pod Krzeszowicami.

Gatunek, obecnie opisany, jest najstarszym ze znanych wątrobowców, bo tryasowym. Nazywam go *Palaeohepatica Roemeri* nov. sp.